

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПАМ'ЯТІ

ГОЛОДОМОР 1932–1933

ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Картина Ніни Марченко «Мати 1933-го»

Розробники презентації – Олена Охрімчук, Ганна Байкеніч

Картина Віктора Цимбала «Рік 1933»

ГЕНОЦИД –

зумисні злочинні дії,
спрямовані на цілковите або
часткове знищення
національних, етнічних,
расових або релігійних груп

ГОЛОДОМОР –

акт геноциду проти
Українського народу,
результат спеціально
організованого комуністичним
керівництвом штучного голоду
у 1932 –1933 роках, що
спричинив загибель
мільйонів людей

Передумови Голодомору

Розкуркулення

ліквідація заможних селянських господарств

Здійснювалася для:

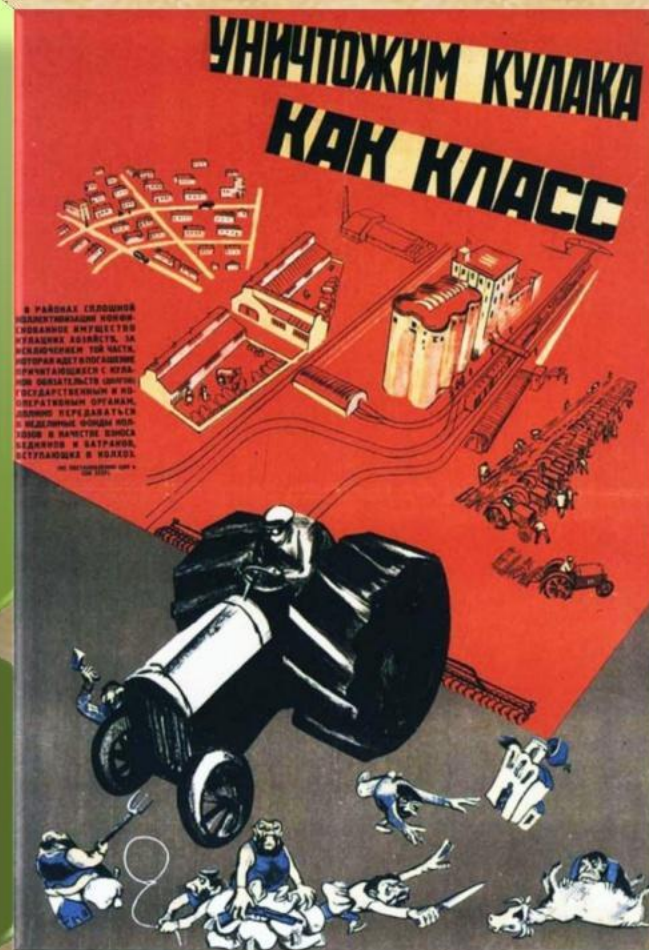
- для зміцнення матеріальної бази колгоспів;
- залякування загальної маси селян;
- знищення спротиву.

Здійснювалася шляхом:

- позбавлення власності;
- податкового тиску;
- репресій;
- депортацій

Понад 352 тисячі селянських господарств ліквідовано у 1928–1931 роках.

285 тисяч сімей чисельністю майже 1 мільйон осіб вивезено за межі України до середини 1930-х років

Передумови Голодомору

Терор проти національної інтелігенції

Судовий процес над СВУ. Харків. 1930 рік.

На лаві підсудних – **45 осіб**. Невдовзі заарештовано ще **700 підозрюваних**

Водночас з терором проти селянства комуністичний режим розпочинає фабрикувати кримінальні справи проти української інтелігенції – вчених, вчителів, письменників, режисерів, священників, працівників державних установ, діячів культури

Найбільші сфабриковані справи: «Спілки визволення України» (СВУ, 1929–1930), «Контрреволюційної шкідницької організації в сільському господарстві України» (1930), «Військово-офіцерської контрреволюційної організації» (1930–1931), «Українського національного центру» (УНЦ, 1930–1932), «Трудової селянської партії» (ТСП, 1931), «Української військової організації» (УВО, 1932–1933)

Розкуркулення

Розкуркулена сім'я
на руїнах хати.
Донеччина.
Початок 1930-х років

Вилучення майна
під час обшуку.
Поділля. 1931 рік

Доставка майна
розкуркулених селян на
бригадний двір. 1932 рік

ЯК РЕАЛІЗОВУВАЛИ ГЕНОЦИД В УКРАЇНІ?

Вилучення зерна у селян. Миколаївщина. 1933 рік

Встановлення нереального плану хлібозаготівлі, виконання якого здійснювалося через застосування насильницьких методів вилучення в селян зернових культур

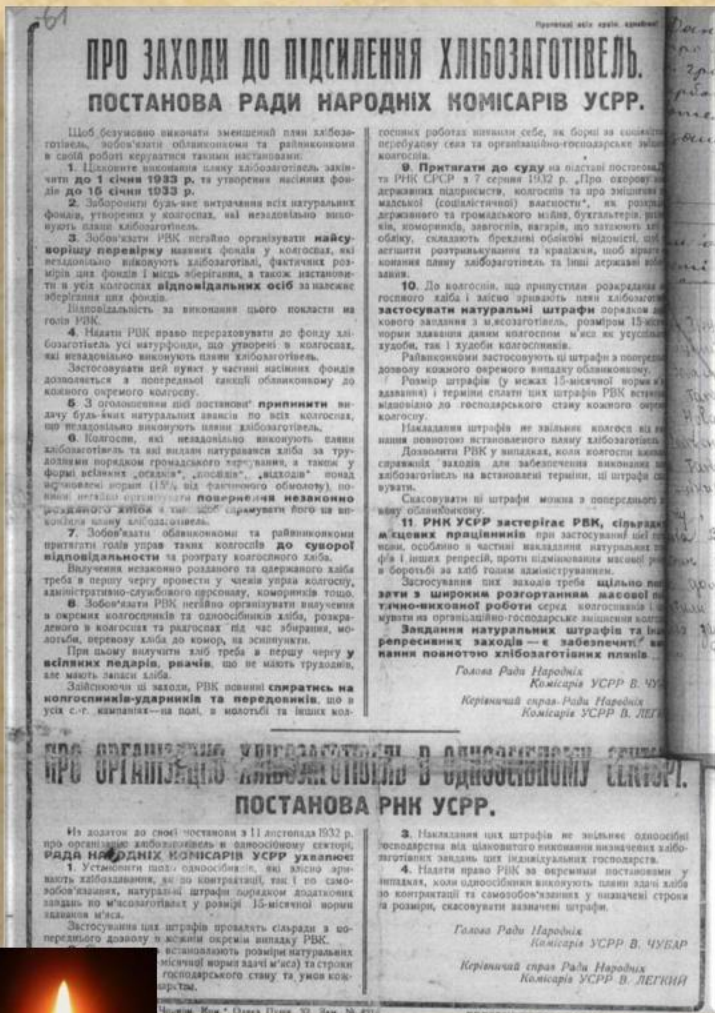
Занесення на «чорні дошки» – ізоляція та застосування спеціальних репресій до сіл, що не виконували хлібозаготівельні плани та/або чинили опір

Впровадження натуральних штрафів – конфіскація 15-ти місячної норми м'яса (згодом – картоплі, сала, продуктів тривалого зберігання) за невиконання плану хлібозаготівель окремими господарствами

ЯК ЦЕ РОБИЛОСЯ?

735

районів, сіл,
хуторів, колгоспів,
радгоспів, МТС,
кущів і артілей
в Україні занесено
на «Чорні дошки»
у 1932–1933 роках

1. Село Верби—Павлоградського району
2. Село Гаврилівка—Межівського району
3. Колгосп «КОМІНТЕРН»—АПОСТОЛІВСЬКОГО РАЙОНУ.
4. Колгосп «ЧЕРВОНЕ КОЗАЦТВО»—АПОСТОЛІВСЬКОГО Р-НУ.
5. Колгосп ІМ. ШЕВЧЕНКА—БЕРДЯНСЬКОГО РАЙОНУ.
6. Колгосп «ЧЕРВОНІІ СТЯГ»—БЕРДЯНСЬКОГО РАЙОНУ.
7. Колгосп «КОМІНТЕРН»—ВАСИЛЬКІВСЬКОГО РАЙОНУ.
8. Колгосп ІМ. ЧУБАРЯ—ВАСИЛЬКІВСЬКОГО РАЙОНУ.
9. Колгосп ІМ. СТАЛІНА—В. БІЛОЗЕРСЬКОГО РАЙОНУ.
10. Колгосп «КОМІНТЕРН»—В. БІЛОЗЕРСЬКОГО РАЙОНУ.
11. Колгосп «КОМРА»—В. ЛЕПЕТИНСЬКОГО РАЙОНУ.
12. Колгосп «БЛОХЕРА»—В. ЛЕПЕТИНСЬКОГО РАЙОНУ.
13. Колгосп «ЗАПОРОЖЕЦЬ»—ГЕНІЧЕСЬКОГО РАЙОНУ.
14. Колгосп «ОБРОНА КРАЇНИ»—ГЕНІЧЕСЬКОГО РАЙОНУ.
15. Колгосп «17 Листо»—КОЛ АРІВСЬКОГО РАЙОНУ.
16. Колгосп «КОМІНТЕРН»—КОЛАРАВСЬКОГО РАЙОНУ.
17. Колгосп ІМ. ВОРОШИЛОВА—КРИВОРІЗЬКОГО РАЙОНУ.
18. Колгосп «ЧЕРВОНА УКРАЇНА»—КРИВОРІЗЬКОГО РАЙОНУ.
19. Колгосп «ЧЕРВОНІЙ ПРАПОР»—МАГДАЛИНСЬКОГО РАЙОНУ.
20. Колгосп «ГІГАНТ»—МАГДАЛИНСЬКОГО РАЙОНУ.
21. Колгосп «ЛЕНИНСЬКИЙ ШЛЯХ»—МЕЖІВСЬКОГО РАЙОНУ.
22. Колгосп «РЕЙХЕНФЕЛЬД»—МОЛОЧАНСЬКОГО РАЙОНУ.
23. Колгосп «АВАНГАРД»—МОЛОЧАНСЬКОГО РАЙОНУ.
24. Колгосп «ШАХТАР»—НИКОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ.
25. Колгосп ІМ. ЛЮБИМОВА—Н. ВАСИЛЬСЬКОГО РАЙОНУ.
26. Колгосп «ГІГАНТ»—Н. ВАСИЛЬСЬКОГО РАЙОНУ.
27. Колгосп «ШЛЯХ ЛЕНІНА»—Н. СИРОГІЗЬКОГО РАЙОНУ.
28. Колгосп «ШИРОКЕ ПОЛЕ»—Н. СИРОГІЗЬКОГО РАЙОНУ.
29. Колгосп «ВІЛЬНИЙ СТЕП»—ПАВЛОГРАДСЬКОГО РАЙОНУ.
30. Колгосп «КОМІНТЕРН»—ЧЕЧЕЛ. СІЛЬР., П'ЯТИХ ТЬСЬОК
31. Колгосп «10-РІЧЧЯ ЖОВТНЯ»—ЧЕЧЕЛ. СІЛЬРАДИ, ПАХАТСЬКОГО РАЙОНУ.
32. Колгосп «ІНТЕРНАЦІОНАЛ»—СОЛОНЯНСЬКОГО РАЙОНУ.
33. Колгосп «РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»—СОЛОНЯНСЬКОГО РАЙОНУ.
34. Колгосп ІМ. ПЕТРОВСЬКОГО—БЕРЕСТЯН. СІЛЬРАДИ, Ц. СТЯНТИНІВСЬКОГО РАЙОНУ.
35. Колгосп «14-РІЧЧЯ ЖОВТНЯ»—Ц. КОСТЯНТИНІВСЬКОГО РАЙОНУ.
36. Колгосп «ЗЕЛЕНИЙ ЛАН»—БОМЕДАРІВСЬКОГО РАЙОНУ.
37. Колгосп «ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ»—БОМЕДАРІВСЬКОГО РАЙОНУ.
38. Колгосп «П'ЯТИРІЧКА»—Н. ТРОЦЬКОГО РАЙОНУ.
39. Колгосп «ЧЕРВОНА УКРАЇНА»—Н. ТРОЦЬКОГО РАЙОНУ.
40. Колгосп «ПРОГРЕС»—В. ТОКМАЦЬКОГО РАЙОНУ.
41. Колгосп «ЧЕРВОНА ЗІРКА»—В. ДНІПРІВСЬКОГО РАЙОНУ.
42. Колгосп ІМ. ПЕТРОВСЬКОГО—В. ДНІПРІВСЬКОГО РАЙОНУ.
43. «КОМІНТЕРН»—ЛІЗОВАТСЬКОЇ СІЛЬР., ЛІХІВСЬКОГО РАЙОНУ.
44. Колгосп ІМ. ВОРОШИЛОВА—ЛІЗОВАТСЬКОЇ СІЛЬРАДИ, ЛІХІВСЬКОГО РАЙОНУ.

ЯК РЕАЛІЗОВУВАЛИ ГЕНОЦИД В УКРАЇНІ?

Обмеження вільного пересування
селян з метою пошуку продовольства,
заборона виїзду з України

Проведення постійних обшуків з
вилученням зерна, насіннєвих
запасів, майна, одягу, всіх продуктів
харчування, готової їжі

Посилення репресій проти всіх,
хто наважувався чинити
спротив владі

МИ ЗВИНУВАЧУЄМО!

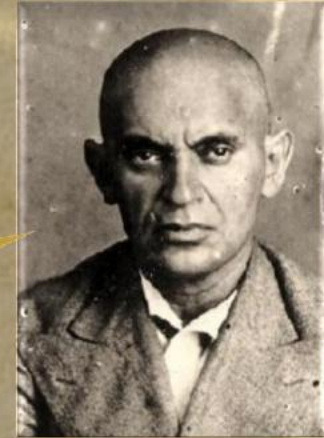

“Питання зараз стоїть так: буде в нас хліб – буде радянська влада. Не буде хліба – радянська влада загине. А хто зараз має хліб? Реакційний український мужик та реакційний кубанський козачок. Вони не віддадуть нам хліба добровільно. Його треба забрати...” В'ячеслав Молотов. 1932 рік

“Селянин приймає нову тактику... він хоче згноїти зерно, щоб задушити радянський уряд кістлявою рукою голоду. Але ворог прорахувався. Ми покажемо йому, що таке голод. Ви мусите зібрати все до останньої зернини і відразу відправити на заготівельний пункт...”
Станіслав Косіор. 1930 рік

“Ваше завдання дістати збіжжя всіма способами. Видушіть його з них, де вони його б не заховали – із печей, з-під постелі, з льохів чи із задвірків. Ви, партійні бригади, мусите навчити село, що означає більшовицька рішучість... Не бійтеся вживати крайніх методів. За вами стіною стоятиме партія... Краще зробити забагато, як замало”. Із промови Хатаєвича перед партійними активістами, яких направляли в села для підсилення хлібозаготівель. Осінь 1932 року

“Радянська Україна є одним із осередків особливо гострої класової боротьби і затятого опору... Приклад радянської України за минулі роки (1932-1933) надзвичайно повчальний”.
Із виступу Власа Чубаря на XVII з'їзді ВКП(б).
4 січня 1934 року

ДИКТАТОР ГЕНОЦИДУ І ЙОГО ПОСІПАКИ

СТАЛІН (Джугашвілі) Йосип

МОЛОТОВ (Скрябін) Вячеслав

КАГАНОВИЧ Лазар

ПОСТИШЕВ Павло

КОСІОР Станіслав

ЧУБАР Влас

ХАТАЄВИЧ Мендель

АПЕЛЯЦІЙНИЙ
СУД МІСТА КИЄВА
ПОСТАНОВОЮ
ВІД 13 СІЧНЯ 2010 РОКУ
ВИЗНАВ ЇХ ВИННИМИ
в умисній організації
геноциду частини
української
національної групи

ГОЛОДОМОР ЗАБРАВ

4,5 мільйонів

життів, із них

3,9 мільйонів

через

надсмертність;

0,6 мільйонів

ненародженими

(за оцінками Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України імені М. Птухи)

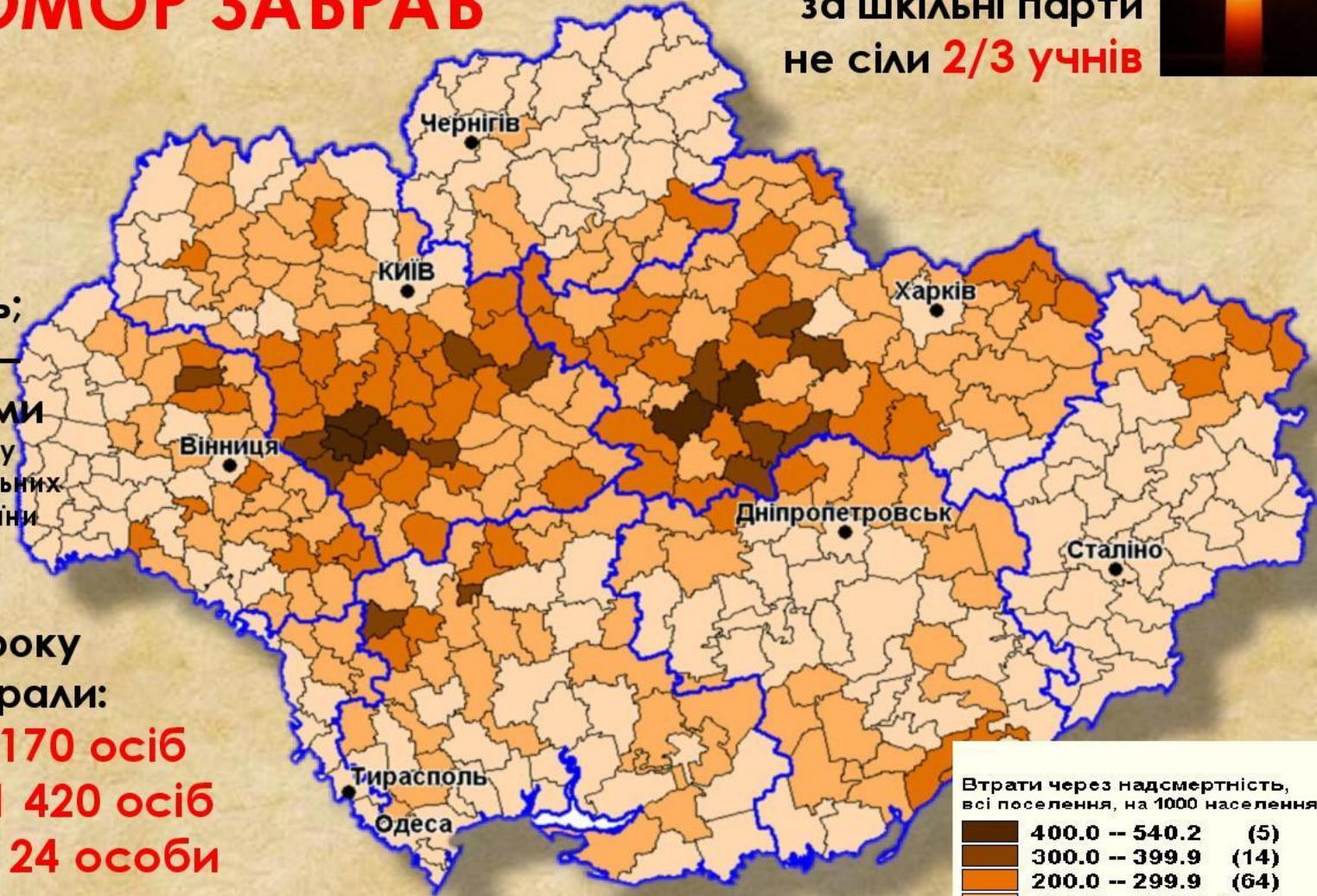
У червні 1933 року

в Україні помирали:

ЩОДОБИ – 34 170 осіб

ЩОГОДИНИ – 1 420 осіб

ЩОХВИЛИНИ – 24 особи

У вересні 1933-го
за шкільні парти
не сіли **2/3 учнів**

Втрати через надсмертність,
всі поселення, на 1000 населення

400.0 – 540.2	(5)
300.0 – 399.9	(14)
200.0 – 299.9	(64)
100.0 – 199.9	(144)
1.5 – 99.9	(165)

Деякі історики вважають, що кількість жертв була більшою та сягала близько 7 мільйонів осіб

Хвилинка мовчання

